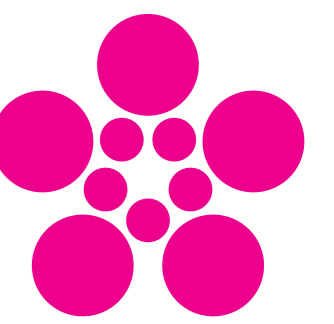

Vztah objektivní a subjektivní chudoby domácností v českých regionech

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Radek ZDENĚK - Jana LOSOSOVÁ

zdenek@ef.jcu.cz
lososova@ef.jcu.cz

Úvod

Zkoumání chudoby je založeno na schopnosti chudobu definovat a měřit. Definice a měření chudoby jsou spojeny s řadou problémů. Jedná se vždy o určité koncepty chudoby. Způsob definice chudoby pak určuje, kdo je chudý, i její rozsah ve společnosti.

Cílem příspěvku je porovnat základní charakteristiky chudoby podle skutečných a požadovaných minimálních příjmů domácností a identifikovat disproporce mezi regiony.

Metody a data

Míry chudoby

- 1) podíl chudých - vyjadřuje podíl domácností s příjmy pod hranicí peněžní chudoby k celkové populaci;
- 2) mezera chudoby - vyjadřuje průměrnou relativní vzdálenost domácností s příjmy pod hranicí chudoby k této hranici;
- 3) hloubka chudoby - kombinované kritérium podílu chudých a mezery chudoby.

Hranice chudoby

Objektivní - 60 % mediánu ekvalizovaného příjmu (obrázek 1)

Subjektivní - "Jaký je minimální příjem, který dovolí vaší rodině za daných okolností uspokojit její základní potřeby" (Minimum Income Question)

Regresní model pro odhad minimálního subjektivního ročního příjmu domácnosti (Pevné efekty: velikost domácnosti, skutečný čistý roční příjem domácnosti, období, region (dummy))

Data

EU-SILC (Statistics on Income and Living Conditions)

Období: 2005 - 2015

Rotační panel

Použité veličiny

Čistý roční příjem domácnosti

Subjektivní minimální příjem

Velikost domácnosti - počet spotřebních jednotek (Eurostat)

Přepočítací koeficient

Výsledky

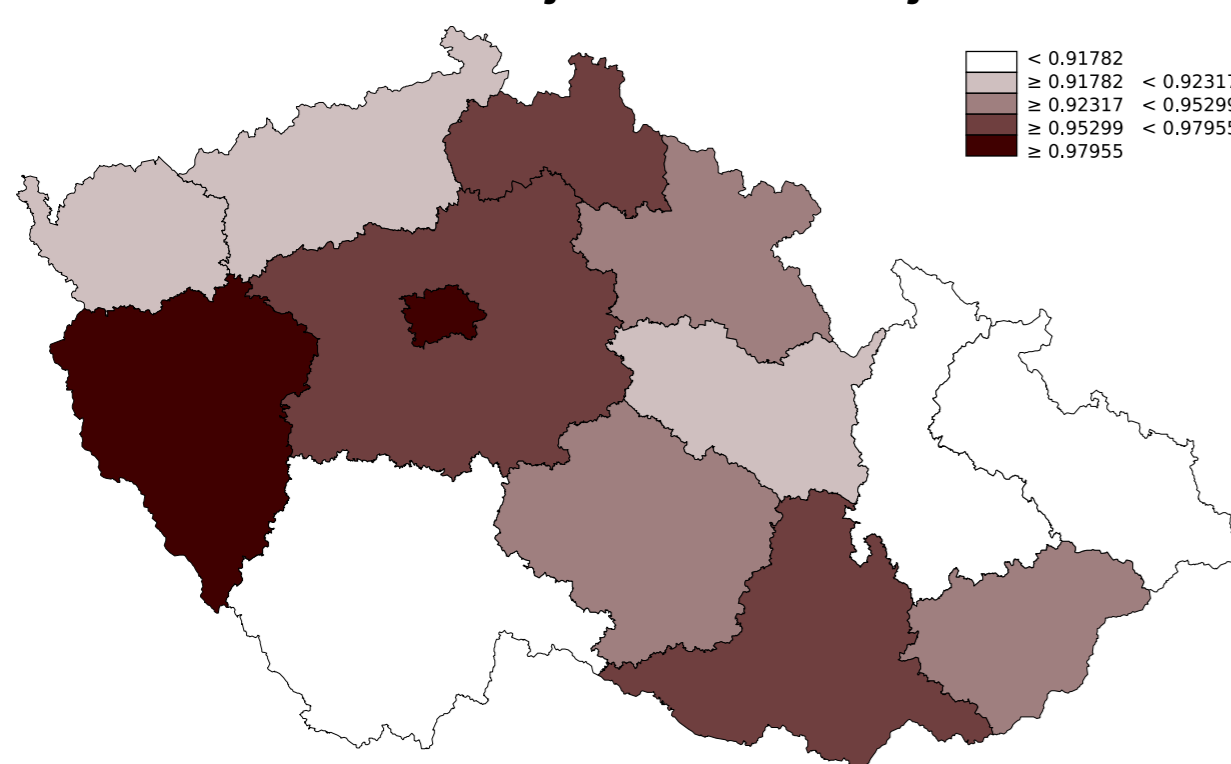
Z hlediska krajů existuje v podílu chudých určitá variabilita (obrázek 2). Nejnižších hodnot dosahuje ve všech letech tradičně hlavní město Praha, v průměru 4,3 %. Mezi další regiony s nízkým podílem chudých domácností patří Vysočina (5,7 %) a Plzeňský kraj (6,0 %). Na opačné straně žebříčku se nacházejí kraje s hodnotou nad 12 %, a sice kraj Ústecký (13,0 %), Moravskoslezský (12,7 %) a Olomoucký (12,2 %).

Pomocí ukazatele mezera chudoby lze vyjádřit relativní vzdálenost domácností pod hranicí nízkých příjmů od této hranice. Na národní úrovni se jeho hodnota snížila z 23,3 % v roce 2005 na 20,9 % v roce 2015 s průměrnou hodnotou 22 %. Mezery chudoby (na základě průměru 2005 – 2015) pod 20 % vykazují pouze kraje Plzeňský (18,2 %), Jihočeský (18,8 %), Jihomoravský (19,0 %) a Vysočina (19,7 %). V Ústeckém kraji mezera chudoby 25,9 % akceleruje vysokou hodnotu podílu chudých, což se projevuje v hodnotě ukazatele hloubka chudoby (3,4 %).

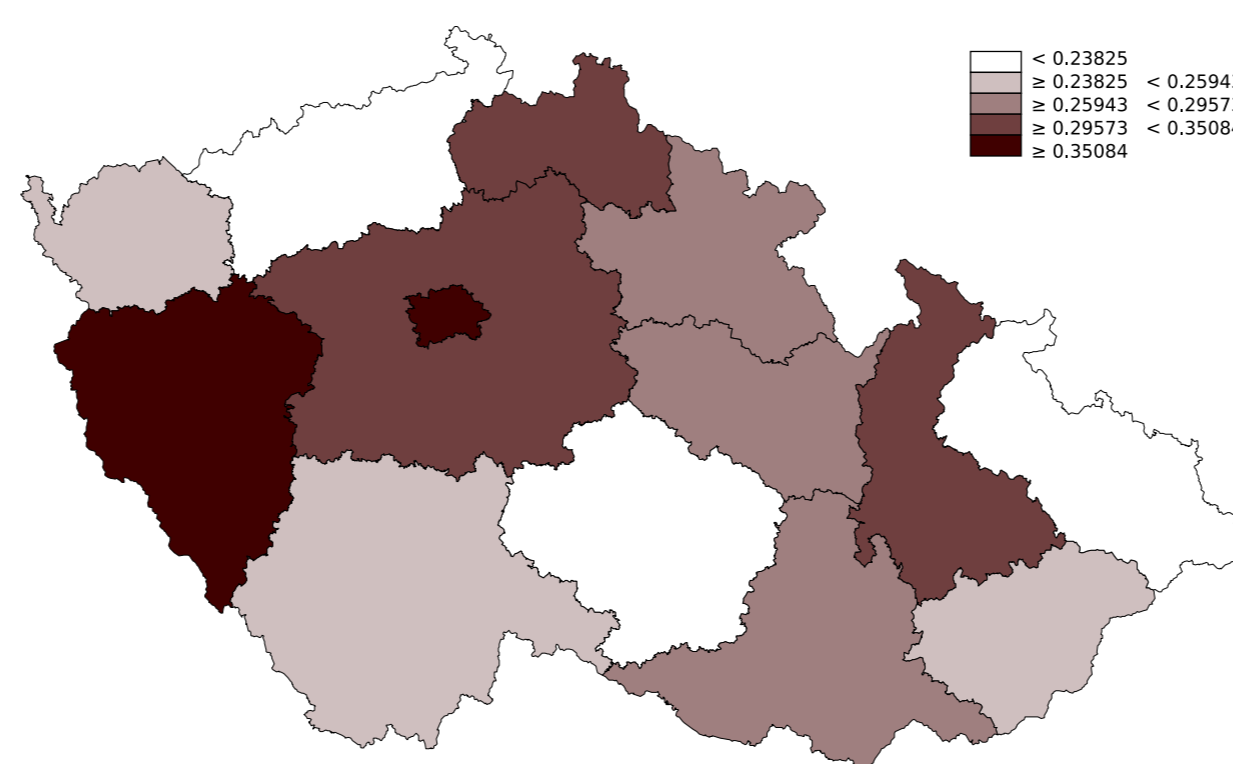
U podílu chudých na základě subjektivního minimálního příjmu dochází k výraznému snížení, a to z 45,1 % v roce 2005 na 30,1% v roce 2015. Nejvyšší podíl subjektivně chudých domácností vykazuje (v průměru za celé období) Plzeňský kraj (38,9 %) a Praha (38,7 %). Nejnižší podíl domácností pod subjektivně stanovenou hranicí chudoby vykazuje kraj Vysočina (25,5 %), Jihočeský (29,5 %) a Zlínský (29,7 %).

Průměrná hodnota relativní vzdálenosti od subjektivní hranice chudoby je 21,7 %, snížila se z 24 % (2005) na 20,1 % (2015). Nejvyšší mezery chudoby vykazují Ústecký kraj (24,1 %) a Praha (23,9 %). V kraji Vysočina je relativní vzdálenost pouze 18,2 %, nízké hodnoty vykazují ještě kraj Královéhradecký (19,5 %) a Jihočeský (19,6 %). Z nízkých hodnot obou měř subjektivní chudoby pak plyne nižší hloubka chudoby, a sice v kraji Vysočina v průměru 4,6 %, v Jihočeském (5,8 %) a v Královéhradeckém (5,9 %). Požadavky domácností se nejvýrazněji vzdalují skutečným příjmům v hlavním městě. Vysoký podíl domácností hospodařících pod hranicí požadovaných příjmů zároveň s velkou vzdáleností k této hranici působí na sruženou míru subjektivní chudoby.

Obrázek 3: Konfrontace objektivního a subjektivního kritéria

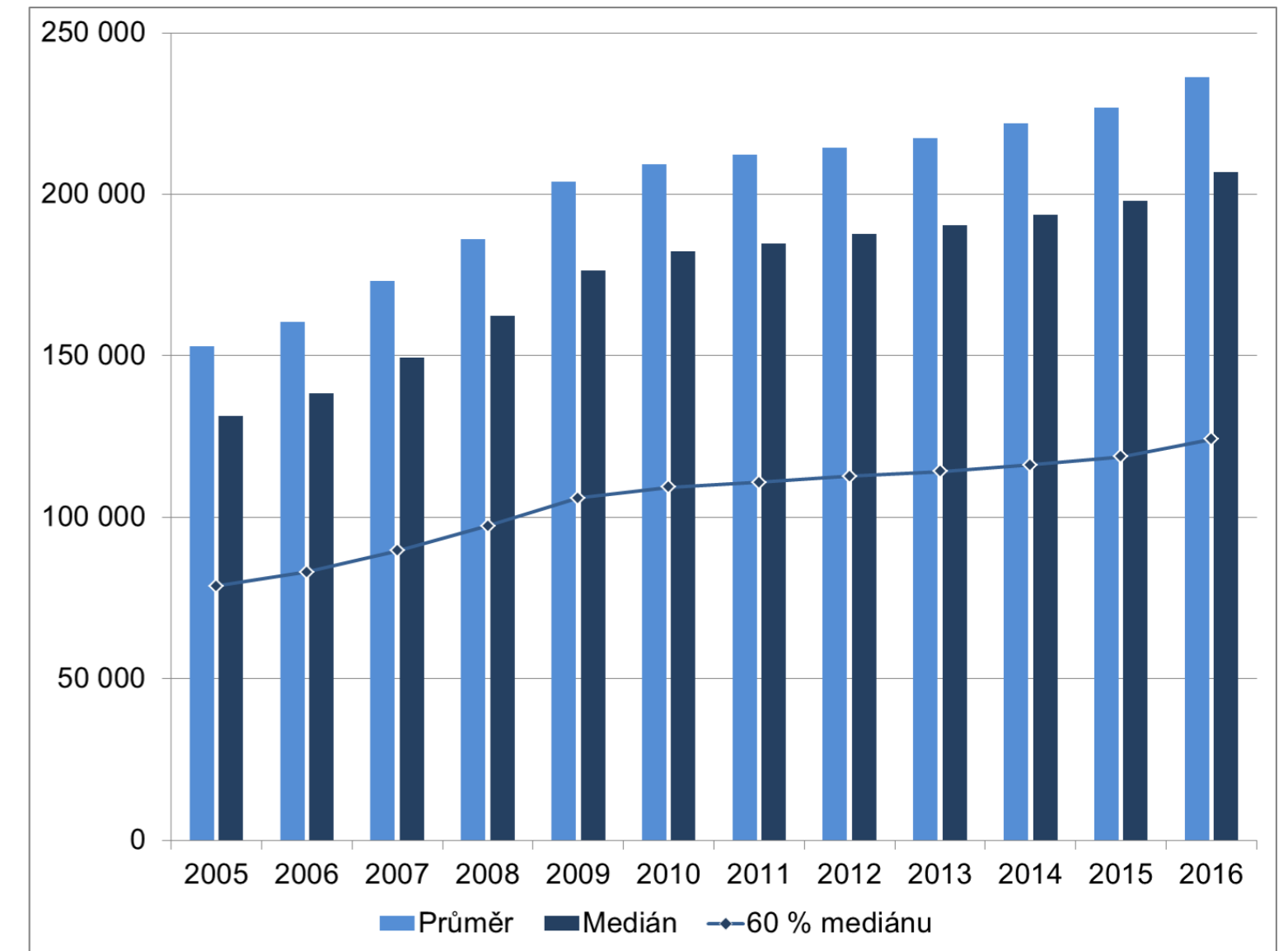

Podíl domácností pod hranicí objektivního i subjektivního kritéria chudoby (z domácností pod hranicí objektivního kritéria)

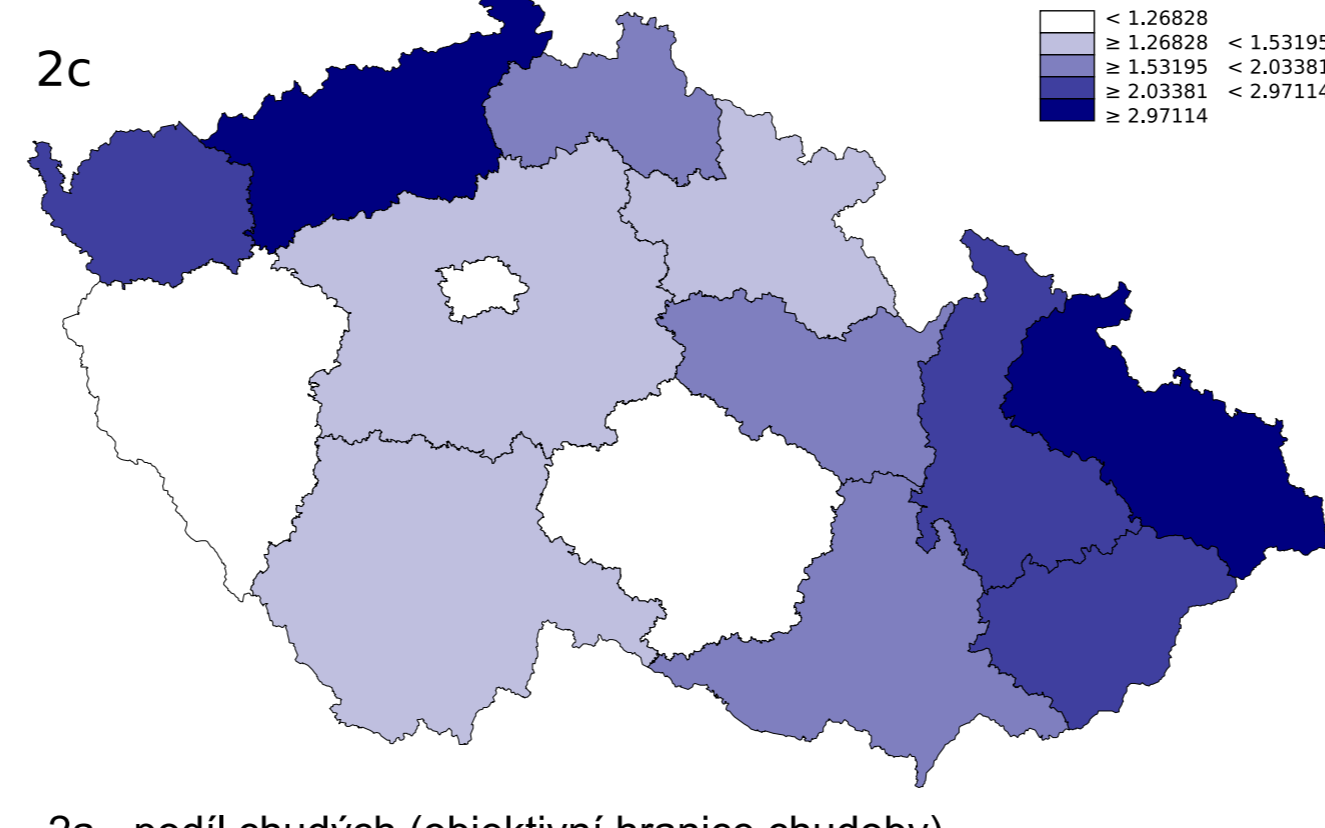
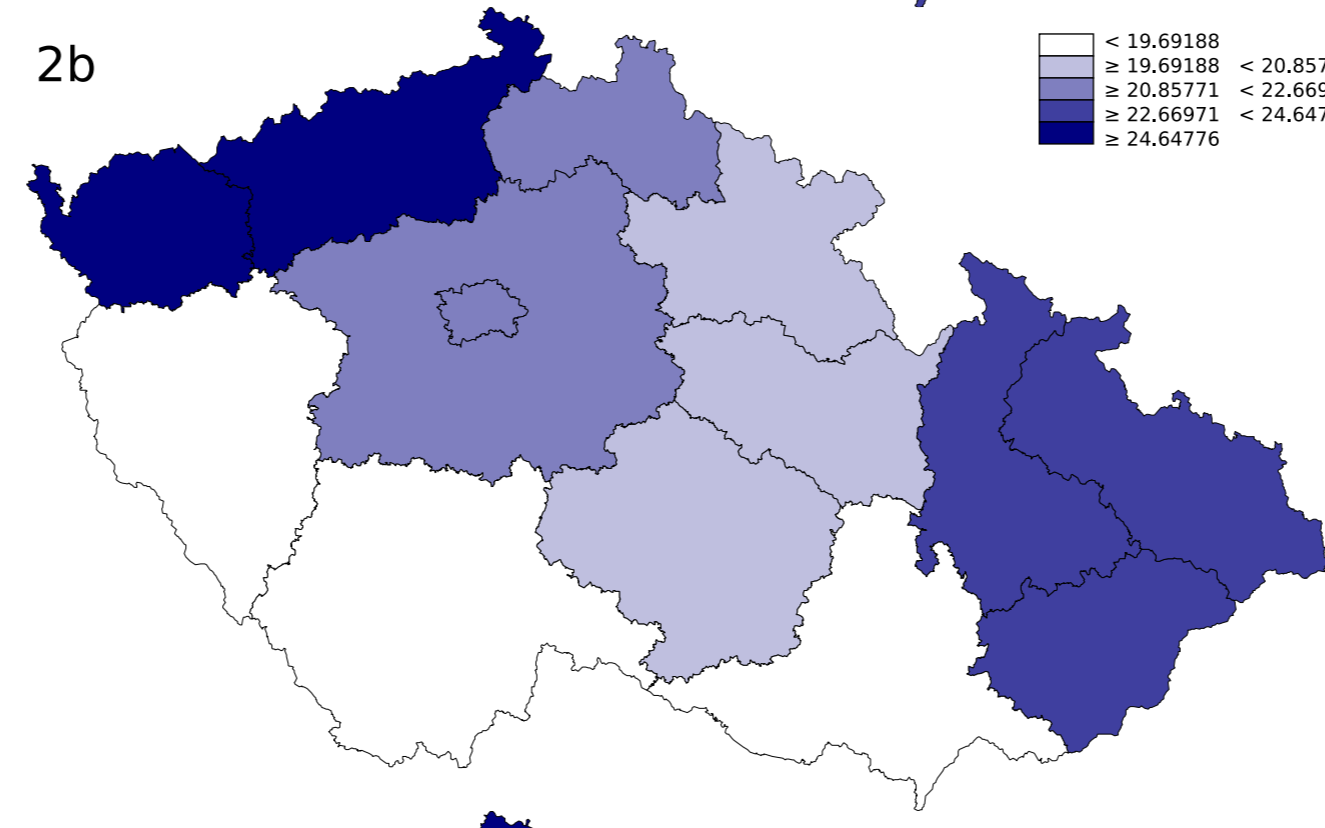
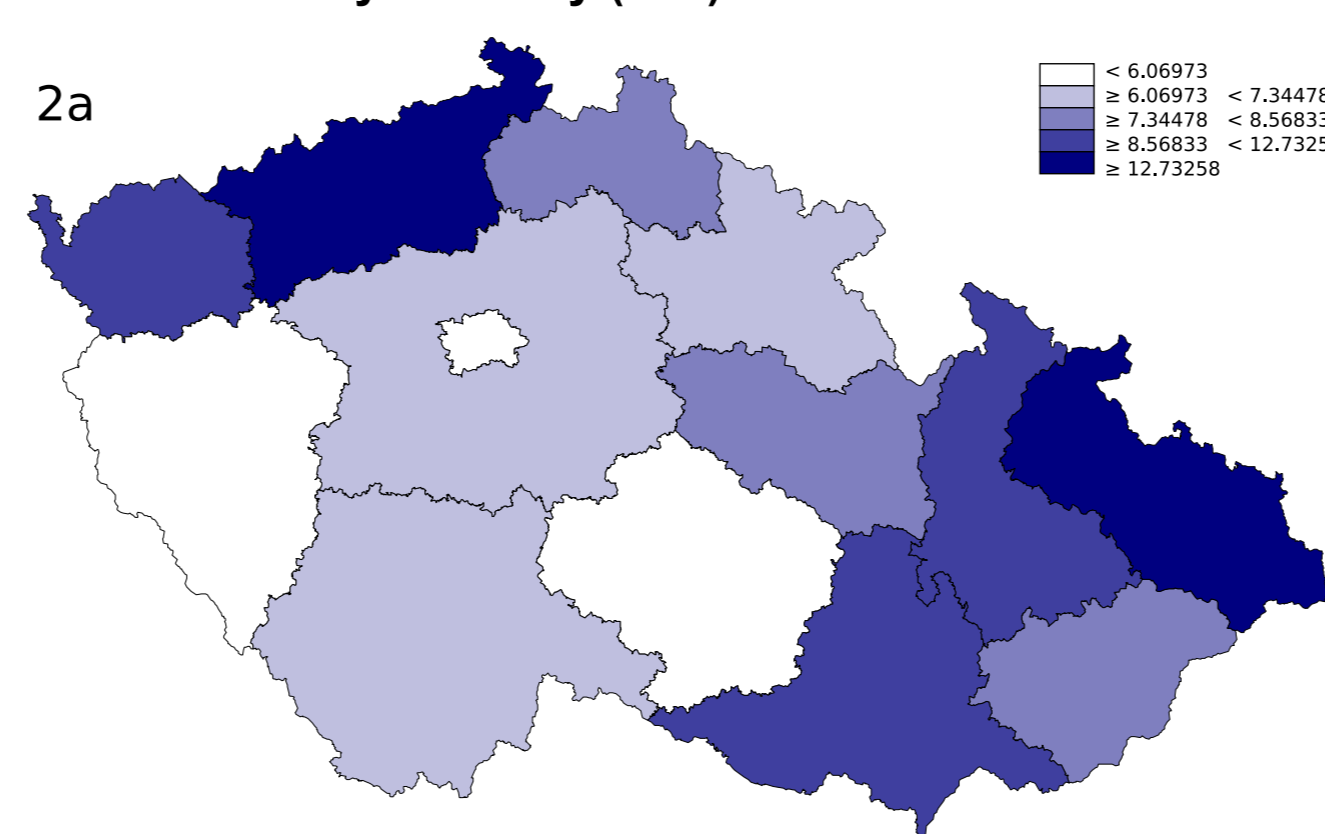

Podíl domácností nad hranicí objektivního a pod hranicí subjektivního kritéria chudoby (z domácností nad hranicí objektivního kritéria)

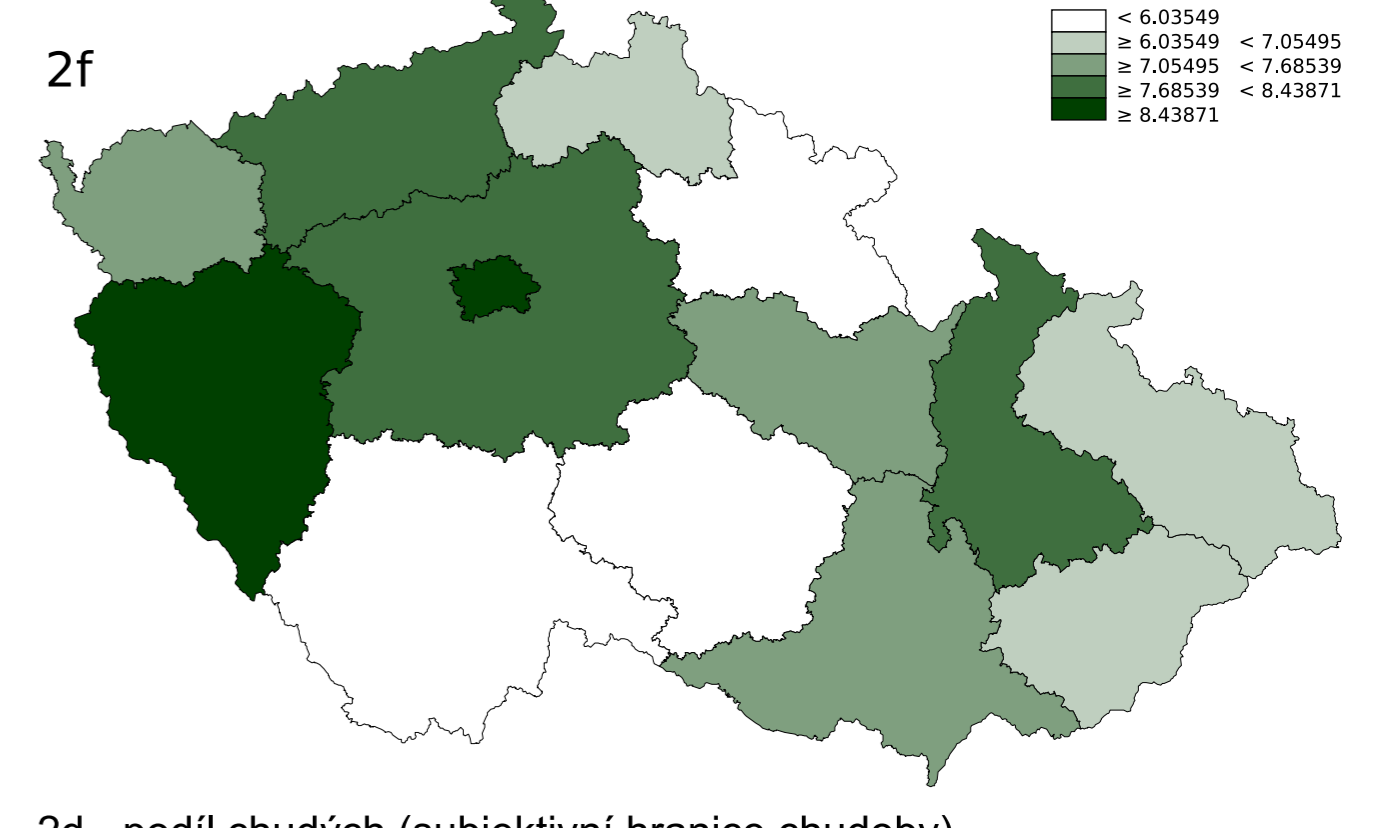
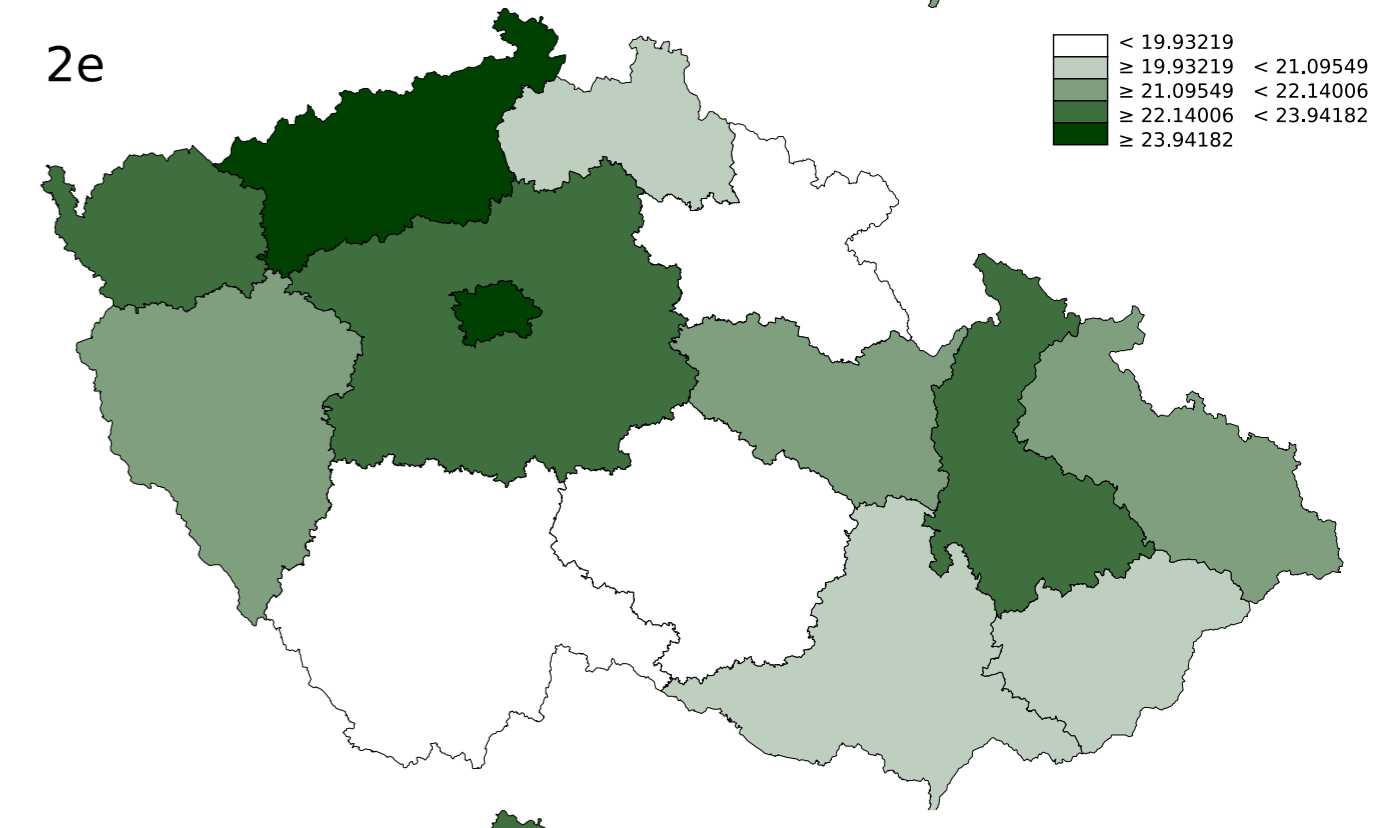
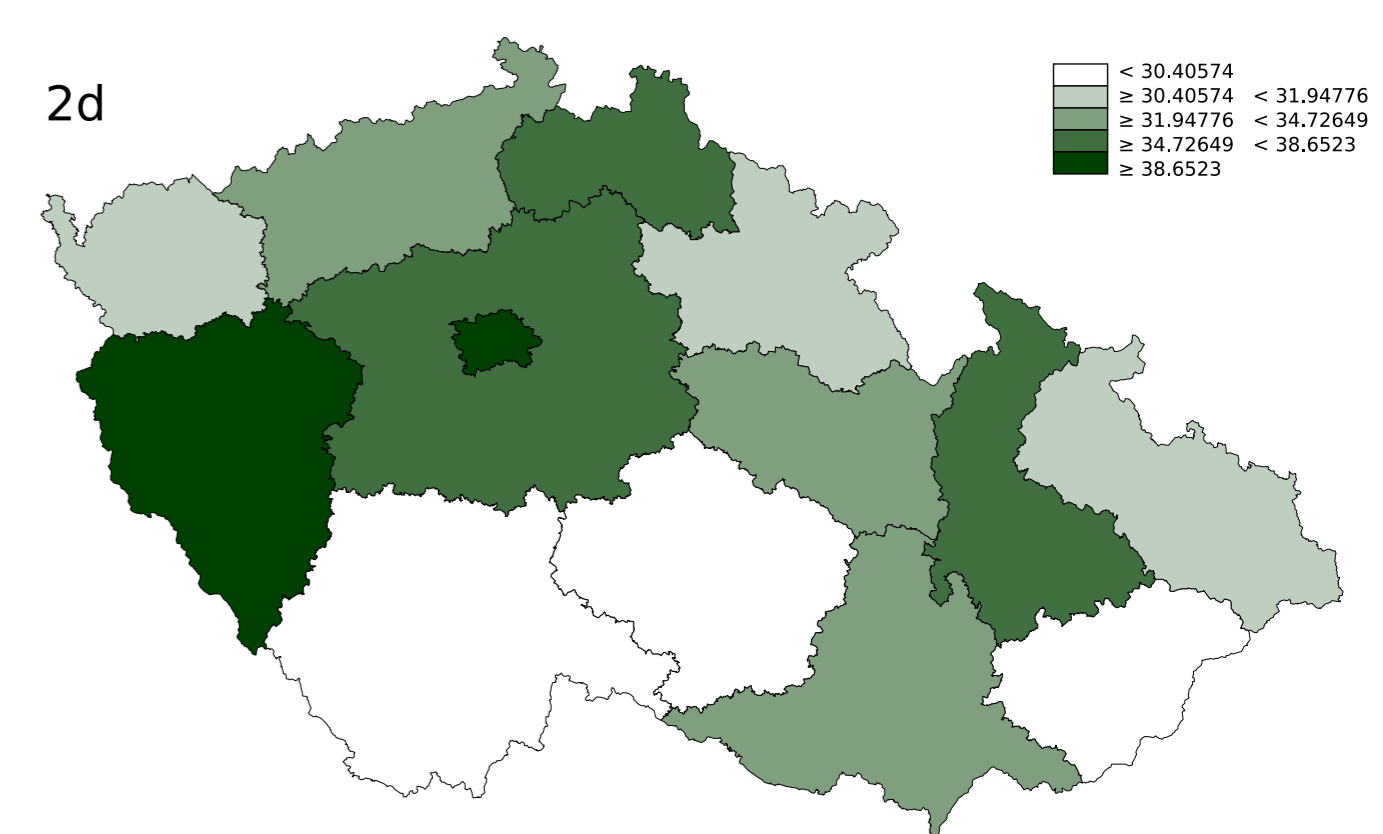
Obrázek 1: Vývoj ekvalizovaného příjmu (Kč)

Obrázek 2: Míry chudoby (v %)

2a - podíl chudých (objektivní hranice chudoby)
2b - mezera chudoby (objektivní hranice chudoby)
2c - hloubka chudoby (objektivní hranice chudoby)

2d - podíl chudých (subjektivní hranice chudoby)
2e - mezera chudoby (subjektivní hranice chudoby)
2f - hloubka chudoby (subjektivní hranice chudoby)

Konfrontaci subjektivního a objektivního přístupu k měření chudoby poskytuje konfusní matice – na jejím základě jsou vypočteny charakteristiky znázorněné na obrázku 3. Podíl domácností, jejichž subjektivní pohled je v konsensu s objektivním kritériem, činil v průměru 73,6 %. Podíl domácností, jejichž příjmy se nalézají pod hranicí 60 % mediánu a zároveň jsou pro ně tyto příjmy dostačující k uspokojení základních potřeb, dosáhl v průměru 6,3 % (z počtu domácností pod hranicí objektivní chudoby). Může se jednat o skupinu domácností s určitým způsobem života, kdy nízké příjmy jsou pro ně dostačující, domácnosti dobrovolně skromné či s nižšími ambicemi. Z hlediska krajů je nejvyšší v kraji Jihočeském (10,1 %) a Moravskoslezském (8,5 %). Na opačné straně stojí Praha, kde pouze pro 0,3 % domácností jsou nízké příjmy dostačující pro pokrytí základních potřeb. Podíl domácností, jejichž příjmy přesahují hranici objektivní chudoby, a přesto nedosahují úrovně, kterou domácnosti považují za nutnou pro uspokojení základních potřeb (k počtu domácností nad hranicí objektivní chudoby) činil v průměru 28,2 %.